

Toegankelijkheidsrichtlijnen Werken aan digitale toegankelijkheid (PDF-documenten)

Je kunt een mooi opgemaakte pdf hebben die niet bruikbaar is voor iedereen, omdat de informatie niet toegankelijk wordt aangeboden. Of een pdf bruikbaar is en toegankelijk is, hangt van veel meer af dan van de visuele laag.

Enkele voorbeelden:

- De meeste mensen kunnen een pdf lezen op een laptop of computer. Met een smartphone wordt het al lastiger. Als je de tekst wilt laten voorlezen, bijvoorbeeld omdat je dyslectisch bent, dan moet het document 'echte tekst' bevatten en niet alleen een afbeelding met tekst. 'Echte tekst' is ook nodig als je wilt zoeken naar woorden of termen binnen het document. Het kan zijn dat een gescand document geen tekst bevat, maar alleen een plaatje van tekst. Dat kan ook het geval zijn met een pdf die je maakt met een pdf-printer.
- Slechtzienden willen wellicht de tekst in het pdf misschien wel in 1 kolom weergeven, of met een andere contrastverhouding. Dat kan alleen bij een goed opgemaakte toegankelijke pdf.
- Blinden gebruiken niet de visuele weergave van een pdf, maar een screenreader, een achterliggende codelaag waarmee een pdf is te gebruiken met braille of spraak. Bij het ontbreken van een codelaag kunnen blinden de pdf helemaal niet of niet goed gebruiken.

Hoe maak je toegankelijke PDF-documenten?

Een toegankelijke pdf maak je in drie stappen: een goed brondocument, een goede conversiemethode en nabewerking.

Een toegankelijke pdf voldoet aan de succescriteria van WCAG én heeft onder andere de volgende vijf eigenschappen:

1. De (beschrijvende) documenttitel is zichtbaar in de titelbalk.
2. Het contrast van tekstkleur met de achtergrondkleur is afdoende en alle informatie is ook beschikbaar als je kleuren niet kan onderscheiden.
3. Het document heeft bladwijzers waarmee je door het document kan navigeren.
4. Een goede codelaag en leesvolgorde.
5. Correcte metadata.

Als je bijvoorbeeld een pdf maakt met een tekstverwerkingsprogramma of een opmaakprogramma, dan zorg je daar al voor toegankelijkheid. Dit doe je door goede koppen te maken, afbeeldingen een alternatief te geven, lijstopmaak te gebruiken en bijvoorbeeld tabellen goed op te maken. Vervolgens moet je zorgen dat deze extra informatie bewaard blijft door het document op de juiste manier op te slaan of te exporteren. Dit kan niet met alle software en meestal moet je ook zorgen dat er een aantal opties aangevinkt wordt. Meestal is nog nabewerking nodig.

Stap 1: een goed brondocument

De eerste stap is dat je zorgt voor een goed brondocument. Dit betekent dat je onder andere zorgt voor een goed gestructureerd document waarbij je koppen aangeeft met het juiste kopniveau, lijsten opmaakt als opsommingslijsten en afbeeldingen een tekstueel alternatief geeft op het moment dat ze informatie geven.

Een goed brondocument kun je bijvoorbeeld maken in de laatste versies van Word, Libre Office / Open Office of InDesign.

Stap 2: converteren / exporteren zonder verlies van informatie

Belangrijk is dat alles wat je hebt gedaan voor toegankelijkheid in het brondocument meegenomen wordt naar de uiteindelijke pdf. Daarvoor exporteer je het bronbestand naar pdf, of sla je het op als pdf. Twee verschillende termen voor dezelfde actie.

Hiervoor heb je het volgende nodig:

- Software die kan exporteren naar / opslaan als een gecodeerde pdf zonder informatieverlies.
- De juiste instellingen waarbij een gecodeerde pdf gemaakt wordt met bladwijzers.

Bladwijzers zijn links die je in een apart venster in een reader kan gebruiken om snel door een document te bladeren. Doorgaans zorg je dat de koppen als bladwijzers getoond en gebruikt kunnen worden. Dit kun je bij exporteren / opslaan aangeven.

Met de meeste (gratis) software kun je geen gecodeerde pdf met bladwijzers maken. De meeste software is hier destructief. Je gooit informatie, soms de hele codelaag, weg. Een belangrijke uitzondering van gratis software waarmee je wel een toegankelijke pdf kunt maken is Libre Office / Open Office.

Nabewerking kan nodig zijn om de pdf volledig toegankelijk, en conform richtlijnen, te maken.

Gebruik geen pdf-printer!

Let op: een pdf-printer is geen goede manier om een pdf te maken. Een 'pdf-printer' is een plug-in (vaak gratis) waarbij je via de dialoog voor afdrucken een pdf maakt. Bij deze methode wordt de codelaag weggegooid. Wij hebben nog geen pdf-printer kunnen vinden die van een toegankelijk document een toegankelijke pdf kan maken.

Stap 3: nabewerking

Helaas is je document meestal dan nog niet altijd af. Soms is er nabewerking nodig in Acrobat Pro om het document helemaal af te maken. Afhankelijk van de software die je hebt gebruikt, de kwaliteit van het brondocument en de complexiteit van het document, moet je bijvoorbeeld nog de tabvolgorde instellen of bijvoorbeeld bij een tabel de rijkoppen nog markeren.

Terminologie

Het programma waarmee het brondocument gemaakt wordt heet in het Nederlands de 'pdf-producent' en in het Engels de 'producer'. Het programma waarmee je het brondocument exporteert naar een pdf heet de 'Toepassing' en in het Engels de 'creator'. Je kunt deze informatie meestal terugvinden in de metadata van een document. In Acrobat Pro bijvoorbeeld kun je die zien via Bestand > Eigenschappen.

Software selectie en kennis

Bij alle 3 de stappen heb je software nodig die kan doen wat bij elke stap nodig is. We zien in onze praktijk dat software niet zorgvuldig gekozen wordt of dat er geen grip is op de verschillende soorten conversietools die mensen in een organisatie gebruiken. Denk eraan dat pdf-printers geen goede conversietools zijn.

Zorg dat je zeker weet dat de software die in jouw organisatie gebruikt wordt geschikt is en dat er kennis is om deze op de juiste manier te gebruiken. Dit kun je doen door je erin te verdiepen en te (laten) testen of je alle vijf de eigenschappen en de drie stappen kan doorlopen met als uitkomst een toegankelijke pdf.

[Meer informatie](#)

ECIO, Expertisecentrum inclusief onderwijs, informeert, adviseert en ondersteunt universiteiten, hogescholen en het mbo bij vraagstukken rondom inclusief onderwijs en studentenwelzijn. Studenten met een extra ondersteuningsvraag kunnen zo met succes hun opleiding doorlopen en doorstromen naar een baan die bij hen past. Onderwijs voor iedereen dus. Zonder belemmeringen. www.ecio.nl